

పౌలు, అతని స్నేహితులు

(16:1-16, 21-23)

ఒకనికి బహు ఎక్కువమంది స్నేహితులు ఉండనేరరు అని ఎవరో అన్నారు - దానితో మనలో ఎక్కువమంది ఏకీభవిస్తారు.¹ “నిజమైన స్నేహితుడు విడువక ప్రేమించును” అని సొలోమోను సామెతలలో వ్రాశాడు (17:17ఎ). “సహోదరునికంటెను ఎక్కువగా హత్తియుండు స్నేహితుడు కలడు” (18:24బి). “నాకు పది లక్షల డాలర్లు లేకపోవచ్చు గాని, నాకు పది లక్షలమంది స్నేహితులున్నారు” అని Marshall Keeble అనే ప్రఖ్యాతిగాంచిన సువార్తికుడు అంటూ ఉండేవాడు. అటు తరువాత చిన్న నవ్వవేసి, “ఈ పది లక్షల మంది స్నేహితుల్లో ప్రతి ఒక్కరు, నాకు అవసరమైతే ఒక్కొక్క డాలరు యిస్తారు” అని దానితో కలిపేవాడు.

తనను, తన పరిచర్యను వ్యతిరేకించే శత్రువులు పౌలుకున్నారు (రోమా 3:8; 15:31; 2 కొరింథీయులకు 11:26; ఫిలిప్పీయులకు 3:18లను చూడు). అయినప్పటికీ, అతనికి స్నేహితులు కూడ ఉన్నారు (అపొస్తలుల కార్యములు 19:31; 24:23; 27:3లను చూడు) - తన స్నేహితులలో ప్రతి ఒక్కరి నిమిత్తం అతడు కృతజ్ఞత గలవాడైయున్నాడు. రోమా 16 ముప్పైయిదు మందిని పేర్లతో ప్రస్తావించుతుంది; వారిలో ఎక్కువమంది పౌలు స్నేహితులు. వీరిలో కొందరు మనకు ఎరుకైనవారే. వారిలో ఎక్కువమంది మూల వాక్యమందు పేర్కొనబడినదాన్ని బట్టియే మనమెరుగుదుము. తెలియనివారైనా, బాగుగా తెలిసినవారైనా, పౌలుకు మాత్రం అందరు ప్రాముఖ్యమైనవారే.

కెంక్రేయలోని స్నేహితురాలు (16:1, 2)

మెప్పు గుర్తింపుతో అధ్యాయం 16 ఆరంభమౌతుంది:

కెంక్రేయలో ఉన్న సంఘపరిచారకురాలగు² ఫీబే అను మన సహోదరిని,³ పరిశుద్ధులకు తగినట్లుగా ప్రభువునందు చేర్చుకొని, ఆమెకు మీవలన కావలసినది ఏదైన ఉన్నయెడల సహాయము చేయవలెనని ఆమెనుగూర్చి మీకు సిఫారసు చేయుచున్నాను; ఆమె అనేకులకును నాకును సహాయురాలైయుండెను (1, 2 వచనాలు).

పరిచయపు ఉత్తరాలు, సిఫారసు ఉత్తరాలు పౌలు దినాల్లో సర్వ సాధారణముగా ఉండేవి (అపొస్తలుల కార్యములు 18:27; 2 కొరింథీయులకు 3:1; 8:18-

24లను చూడు). తమ్మును తప్పు మార్గమునకు లాగు అబద్ధపు ఉపదేశకులనుండి యివి క్రైస్తవులను కాపాడుతుండేవి. వారి ఆతిథ్యాన్ని అవకాశంగా అబద్ధికులు తీసికొనజూస్తారు.

పౌలుచే సిఫారసు చేయబడిన ఆమె “కెంక్రేయలో ఉన్న సంఘ పరిచారకురాలగు ఫీబే.” కొరింథుకు తూర్పు దిశగా 6 లేక 7 మైళ్ల దూరంలో ఉన్న ఓడరేవు నగరు కెంక్రేయ⁴ (“పౌలు రోమా పత్రిక వ్రాసేనాటి రోమా సామ్రాజ్యపు” పటాన్ని చూడు). అక్కడ ఉన్న స్థానిక సంఘాన్ని కొరింథులోని క్రైస్తవులు స్థాపించియుండవచ్చు. తరువాత తాను యెరూషలేము వెళ్లినప్పుడు కొరింథును విడిచి కెంక్రేయనుండి ఓడ ప్రయాణం చేశాడు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:18 చూడు).

ఉత్తరాన్ని-కొనిపోతుందా?

ఆమె తన ఉత్తరాన్ని కొనిపోతుంది గనుక పౌలు ఫీబేను రోములోని క్రైస్తవులకు పరిచయం చేసియుండవచ్చు. వ్యక్తిగతమైన ఉత్తరాలకు ఆ రోజుల్లో తవాలా సేవలు లేవు.⁵ ఒక వ్యక్తి ఉత్తరం వ్రాసినచోట, తాను కోరిన గమ్యానికి పయనించే, వారి చేతికి అందించనిట్లపడే ఎవరో ఒకరు కావాలి. పొందేవారి అద్రుసు కనుగొనడానికి సంబంధించిన ఆదేశాలు వ్రాతలో గాని నోటి మాటలతో యిచ్చిన మీదట,⁶ ఆ ఉత్తరాన్ని తీసికొనిపోయే వ్యక్తిని కనిపెట్టి చూస్తూ, చేరవలసినవారికి ఆ ఉత్తరం చేరుతుందాయని ఆశ్చర్యపోతూ ఉంటాడు.

పౌలు ఉత్తరాన్ని తన వశంలో ఉంచుకొని, అనేక మైళ్లు పయనించే ఫీబేను గూర్చి కొంచెంసేపు ఆలోచించాడు. ఆ పని ఎంత ప్రాముఖ్యమైనదో, ఆ ఉత్తరం రోముకు చేరకుండా ఎన్ని విపత్తులు ఆటంకపరచగలవో చింతించి చూడు. దేవుడు ఈ ప్రయాసను పై విచారణ చేస్తున్నాడనుకో. అయినప్పటికీ, ఫీబేపై ఎంత గొప్ప బాధ్యత ఉన్నదో చూడు! గతంలో సంఘానికి ఆమె ఏ సేవ చేసిందో గాని, పౌలు యొక్క రచన రోమాకు క్షేమంగా చేర్చడంతో పోల్చితే, తక్కినదంతా దీనియెదుట తేలిపోతుంది.

సహాయకురాలు

గతంలో, ఫీబే బాధ్యతగల వ్యక్తిగా తన్నుతాను రుజువుచేసికొంది. పౌలు ఆమెను “సంఘ పరిచారకురాలని,” “ఆమె అనేకులకును, నాకును సహాయకురాలై” యుండి నట్లు వర్ణించాడు. “సహాయకురాలని” తర్జుమా చేయబడిన పదం “సహాయకురాలు” అనేదానికి సాధారణంగా వాడే పదం కాదు. అది *prostatitis*, “ముందు నిలుచు ఒకరు” అని దీనికి అక్షరార్థం (*proistemi*: *pro* [“ముందు”] + *histemi* [“నిలుచు”]) “కాపాడు నది, పోషకురాలు” అని యిది సూచింపబడవచ్చు.⁷ తనకు కలిగినదాన్ని యితరులకు ఔదార్యంగా ఫీబే వినియోగించే స్త్రీ అయ్యుండవచ్చు.

సహాయకురాలకు సహాయము చేయుడని పౌలు రోములోని క్రైస్తవులను అడుగు తున్నాడు. “పరిశుద్ధులకు తగినట్లుగా ప్రభువునందు చేర్చుకొనుడని” అతడన్నాడు. Leon Morris యిలా రాశాడు: “‘ప్రభువునందు’ ఒకరిని చేర్చుకొనడం అంటే, ఒక

వ్యక్తిని కేవలం తన యింట చేర్చుకొనడం మాత్రమే కాదు; క్రైస్తవులు ఏమి చేస్తారో అది వారు క్రీస్తునందు చేస్తారని జ్ఞాపకం చేయడమైయుంది.”⁸ “ఆమెకు క్రైస్తవ ఆహ్వానమివ్వండి” అని Phillips అన్నాడు.

“ఆమెకు ఏ విషయంలో అవసరమున్నా, ఆ విషయంలో తనకు సహాయము చేయుమని” పౌలు తన పాఠకులకు చెప్పాడు. “సహాయము” (*paristemi*) అంటే “ముందుగా నిలుచుట.” (*Para* [“ముందు”] + *histemi* [“నిలుచు”].) నేడు ఆలాటి ప్రయోగాన్నే వాడతాం: “ఒకని ప్రక్కన నిలవడమంటే” ఆ వ్యక్తిని విడిచిపెట్టక, తన అవసరమైనంత కాలం సహాయం యిస్తునే ఉండమని అర్థం. ఫీబే రోముకు ఎందుకు ప్రయాణం చేస్తుందో మనకు తెలియదు. ఆమె ఒకవేళ స్నేహితులను దర్శించ వెళ్ళుతుందేమో. అది వ్యాపారపు ప్రయాణమేమో.⁹ చట్టపరమైన కొన్నింటిని చక్కబెట్టుకొనడానికి గాను రోమా అధికారుల ఎదుట నిలవడానికేమో.¹⁰ ఆమె ప్రయాణానికి హేతువేమైనప్పటికీ, ఆమెకు సహాయం అవసరమైయుండవచ్చు. రోము మహా నగరం, సందర్భకులకు అలవికానిది. పట్టణంలో తన దారి తెలిసికొనడానికి ఫీబేకు సహాయం కావాలి. కెంక్రేయలోనుండి వెళ్లే తన స్నేహితురాలికి ఏ సహాయం అవసరమైనా, దాన్ని చేయుడని రోములో ఉండే తన స్నేహితులను పౌలు ప్రోత్సహించాడు.

ఒక “పరిచారకురాలు”?

పౌలు యొక్కపందన వచనపు జాబితాకు మనం వెళ్లకముందు ఒక వివాదాస్పదమైన విషయాన్ని మనం ఆలోచింపవలసియుంటుంది: “కెంక్రేయలోని సంఘంలో” ఫీబే అధికార పూర్వకమైన లేక అనధికారికమైన “పరిచారకురాలు” “పరిచారకుడు” అనేది *diakonos* నుండి తర్జుమా చేయబడింది.¹¹ ఆ పదంనుండి మనకు “deacon” అనే పదం వచ్చింది. అందువలన “పరిచారకురాలు” అనే పదవి ఆది సంఘంలో ఉన్నట్లు కొందరు తీర్మానించారు, మరియు కెంక్రేయలో ఫీబే అనే స్త్రీ ఆ పదవిలో ఉన్నట్లు వారు నమ్ముతారు (RSV; NEB చూడు).

రోమా 13ను మనం చదివినప్పుడు, *diakonos* అనే పదాన్ని deacon అనే ప్రత్యేకమైన అర్థంతో గాని, సేవకుడు అనే సాధారణ అర్థంతోగాని వాడవచ్చునని సూచించాను. రోమా 13:4లో పౌర ప్రభుత్వం “దేవుని పరిచారకుడు [*diakonos*]” అంటూ రెండుసార్లు ఉపయోగించింది. యేసు సేవకుడని సూచించబడ్డారు (*diakonos*) (రోమా 15:8; మార్కు 10:45 చూడు), మరియు తన్ను వెంబడించు ప్రతివాడును పరిచారకుడైయుండునట్లు ఆయన ప్రోత్సహించారు (*diakonos*) (మత్తయి 20:26).

ఇవ్వబడిన లేఖన భాగంలో, *diakonos* అనేది ప్రత్యేకమైన భావంతో వినియోగింపబడిందో సాధారణమైన భావంతోనే ఉపయోగింపబడిందో చెప్పేదెలాగు? సందర్భంవైపు చూస్తూ చెప్పవచ్చు. రోమా 16:1, 2 సందర్భంలో, ప్రత్యేకమైన ఉపయోగం ఉద్దేశింపబడిందని నమ్మేలా నడిపించడానికి ఏదైనా ఉందా? నేను చూడగలిగింది ఏదీ లేదు.¹² సంఘంలో “పరిచారకురాలు” అనే పదవికి రుజువు దాదాపు లేనిదే: ఈ లేఖన

భాగము 1 తిమోతి 3:11లో “స్త్రీలు/వారి భార్యలు” తేటగాని రెఫరెన్సు అయ్యింది.¹³ “పరిచారకురాలు” అనే అధికారపూర్వకమైన పదవిని సంఘంలో స్థాపించడానికి క్రొత్త నిబంధనలో చాలని రుజువుగా నిలిచిపోయింది.

అది చెప్పిన మీదట, ప్రతి స్థానిక సంఘము కూడ ఎక్కువమంది “పరిచారకురాండ్రవే” దీవించ బడిందని చెప్పడానికి తొందరపడుతున్నాను. దైవభక్తిగల అసంఖ్యాకులైన స్త్రీలు, తరచుగా కృతజ్ఞతలు పొందని పనులు దృశ్యానికి వెనుక నిలిచి స్థానిక సంఘం పనిచేయడానికి నిలచియున్నారు అని చెప్ప, సాధారణమైన భావంతో ఆ పదాన్ని యిప్పుడు ఉపయోగిస్తున్నాను. ప్రభువుకు మరియు యితరులకు సేవ చేసే ఈ శుభప్రదమైన స్త్రీలు లేకుండ సంఘం ఎక్కడ ఉండబోతుందో?

Diakonos అనేది ప్రత్యేకమైన అర్థంతో ఉపయోగించినప్పటికిని, అది అధికారముతో కూడిన స్థితిని స్థాపించదు, కాని (సేవ) పరిచర్య చేసేదాన్ని మాత్రమే సూచిస్తుందని నొక్కిచెప్పవలసియుండవచ్చు. సంఘచరిత్రకుసంబంధించినంతమట్టుకు, మూడవ శతాబ్దంవరకు పరిచారకురాలు అనే పదవి సూచించబడలేదు (అప్పటికే భ్రష్టత్వం ఆరంభమయ్యింది). Jack P. Lewis మూడవ శతాబ్దపు చివరి కాలపు రికార్డును సూచించాడు: “స్త్రీల బాప్తిస్మమప్పుడు సహాయపడే, విశ్వాసులైన స్త్రీలు ఉండే లోకస్థల యిండ్లకు వెళ్లి, రోగులను దర్శించుతూ, వారికి పరిచారం చేస్తూ స్నానం చేయించే స్త్రీలను గూర్చి అది మాట్లాడింది.”¹⁴ “సవీన పరిచారకురాండ్రకొరకైన పోకడ ఆలాటి పనులలో సంతృప్తిపడేది కానేకాదు” అని Lewis తేల్చి చెప్పాడు.¹⁵ స్థానిక సంఘ నాయకులు కొందరు స్త్రీలను “పరిచారకురాండ్రు” అని పేరుపెట్ట బూనుకున్నా, 1 తిమోతి 2:12 యొక్క పరిమితి యింకను వర్తిస్తుంది. వారికి పురుషుల మీద అధికారం చెలాయించే వీలుండదు.

ఫీజే పౌలుకు ఎంత ప్రాముఖ్యమయ్యిందో అనే విషయంనుండి ఈ వివాదం దారి మళ్లించకుండ జాగ్రత్తపడదాం. “నాతో సహా ఆమె స్వయంగా అనేకులకు మంచి స్నేహితురాలైయుంది” అని NEB అంటుంది. ఆమె తనకు స్నేహితురాలైనందుననే పౌలు రోమీయులకు వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని ఆమెకు అప్పగించినట్లున్నాడు.

రోములోని స్నేహితులు (16:3-16ఎ)

ఫీజేను గూర్చిన సిఫారసు మాటల వెంటనే పౌలు చాలమందికి వందన వచనాలు పంపుతున్నాడు. మనం ముందుకు సాగక మునుపు, 3నుండి 16వ వచనంవరకు బిగ్గరగా చదువ ప్రయత్నించు. ఉచ్చరించడానికి కొన్ని పేర్లు కష్టంగా ఉన్నాయా? ఇటీవల ఒక ఆరాధనలో ఉదయకాలపు ప్రసంగానికి మూల వాక్యంగా రోమా 16:3-16ను చదువమని ఒక సహోదరుని అడిగాను పేర్లతో అతడు పెనుగులాడాడు, అతడు ముగించిన తరువాత, పాటలు నడిపించేవాడు చిరునవ్వువేసి, తన ప్రయాసనుబట్టి చదివిన సోదరుడు మెచ్చుకో తగినవాడైయున్నాడని చెప్పాడు. ఇదేమైనా ఆదరణగా ఉండినట్లయితే, యిప్పటి పేర్లు చదవడానికి మొదటి శతాబ్దపు క్రైస్తవులు యిబ్బంది పడియుండవచ్చు.

పౌలు పత్రికలలో ఈలాటి జాబితా అసాధారణమైయుంటుంది. తాను ఎన్నడూ వెళ్లని చోట పౌలు యింతమంది జనులను ఎరిగే అవకాశముండదని కొందరు తీర్మానించారు. ఈ హేతువుచేత, పౌలు గతంలో పని చేసిన ఎఫెసువంటి ఒక స్థానిక సంఘానికి అధ్యాయం 16 ఉద్దేశింపబడియుండవచ్చునని వారంటారు. ఈ రీజనింగ్లో పలు లోపాలున్నాయి. మొదటిది, “ఈ వందన వచనాలు రోమా పత్రికలోని వాటి స్థానంనుండి ఎప్పుడైనా విడదీయబడినట్లు చేతి ప్రతుల రుజువు ఏమీ లేదు.”¹⁶ రెండవది, పౌలు అనేక చోట్లకు వెళ్లాడు, రోమును చూడాలని అనేకులు కోరుకున్నందున, ఆ పట్టణానికి వెళ్లిన అనేకమందితో అతడు పరిచయం కలిగియున్నాడని తలంచడం తార్కిక విరుద్ధమేమీ కాదు.

మూడవది, తాను వెళ్లిన స్థలంలో కంటే, తాను వెళ్లని స్థలంలో ప్రత్యేకమైన వ్యక్తుల పేర్లతో ఎక్కువగా పలుకరించే అవకాశముంటుంది.¹⁷ నేనెన్నడూ ప్రసంగించని సంఘాన్ని వ్రాయడం జరిగి, అక్కడ కొందరిని నేను ఎరిగియున్నట్లయితే, వారిని పలుకరించే మాటలను అందులో చేర్చవచ్చు. నేను యింతకు ముందు పని చేసిన స్థానిక సంఘానికి వ్రాయడం తటస్థించితే, నేను కొద్దిమంది వందన వచనం అందులో చేర్చు తెగించను, ఎందుకంటే ఎవరి పేర్లు నేను అందులో ప్రస్తావించానో వారి మనో భావాలను బాధిస్తాననే భయంతో!

ఆ పేర్ల జాబితాను మరోసారి చూడు. ఈలాటి జాబితాను దాటిపోవాలనే శోధన కలుగుతుంది (వంశావళులను దాటిపోవాలనే శోధన కలుగునట్లుగానే). అయితే బైబిలు జాబితాలను త్రవ్వడంవలన ఎదురుచూడని ధననిధులు దొరుకుతాయి. Emil Brunner రోమా 16ను “క్రొత్త నిబంధనలో బహు ఎక్కువ ఉపదేశాన్నిచ్చే అధ్యాయాలలో ఒకటి అని పిలిచాడు. ఎందుకంటే సంఘంలో వ్యక్తిగతమైన ప్రేమ సంబంధాలను అది ప్రోత్సహించుతుంది.”¹⁸ అధ్యాయం 16లోని పేర్లను క్లుప్తంగా పరిశీలించుదాం. ముగింపులో, ఈ సర్వేనుండి కొన్ని పాఠాలను నేను లాగతాను.

ప్రిస్కిల్ల, అకుల (3-5వ వచనాలు)

పౌలు పత్రికను ఫీజేకు అప్పగించి అది యివ్వవలసినదానికి సంబంధించిన హెచ్చరికలు యిచ్చాడని ఊహించుతూ, అది ఎవరికి యివ్వబడాలి? రోములో సంఘానికి అడ్రస్గాని, పోస్టు బాక్స్గాని లేదు ఆ ఉత్తరం వ్యక్తికి లేక వ్యక్తులకు తీసికొని పోబడాలి - అయితే ఎవరికి? పౌలు వందన వచనాలలో తొలిగా చెప్పబడిన జంటకు అది యివ్వబడే బలీయమైన అవకాశముంది. ఈ జంట, పౌలుకు సన్నిహితమైన స్నేహితులై - రోములో యితర క్రైస్తవులతో దాన్ని ఆనందంగా పంచుకునే బాధ్యత వారు కలిగియుంటారు.

ఈ జంట ఎవరు? జాబితా యిలా ఆరంభమౌతుంది, “క్రీస్తుయేసునందు నా జత పనివారైన ప్రిస్కిల్లకును, అకులకును నా వందనములు చెప్పుడి” (3 వచనం). లూకా వారిని “ప్రిస్కిల్ల అకుల” అని అన్నాడు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:26). కాని పౌలు “ప్రిస్కు అకుల” అని అనడానికి యిష్టపడ్డాడు. (“ప్రిస్కిల్లకు” “ప్రిస్కు” అనేది

తగ్గించిన రూపం.) పురుషులచే డామినేట్ చేయబడిన సమాజంలో, పౌలు ప్రిస్టిల్లను ఎందుకు ముందు పేర్కొన్నాడో కొందరు ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తపరచారు.¹⁹ ప్రిస్టిల్ల ఉన్నత కుటుంబంలో జన్మించినట్లును, అకుల తక్కువైన పూర్వగాధ కలిగినవాడైనట్లును లేదా ప్రిస్టిల్ల గొప్ప వ్యక్తిత్వం గలదైనట్లు ఊహించబడింది. ఎందుకు అలా తన పేరు ముందు ప్రస్తావించ బడిందో నిశ్చయంగా మనం తెలిసికోలేం. కాని స్త్రీలను పౌలు గౌరవించాడనడానికి యిది అధిక రుజువును యిస్తుంది.

చక్రవర్తియైన క్లౌడియచే రోమునుండి తరిమివేయబడిన మీదట అకుల ప్రిస్టిల్ల పౌలును కొరింథులో తొలిసారి కలిసికొన్నారు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:1-3).²⁰ పౌలు కొరింథును విడిచిపోయినప్పుడు, అకుల ప్రిస్టిల్ల అతనితో కూడ ఎఫెసుకు వెళ్లారు. అతడు ఆ పట్టణంనుండి ప్రయాణాన్ని కొనసాగించినప్పుడు (18-21, 24-28 వచనాలు) వారు అక్కడే ఆగిపోయారు. తిరిగి ఏదో ఒక సమయంలో వారు తిరిగి రోముకు వెళ్లారు, క్రీ.శ. 54లో క్లౌడియ మరణానంతరం కావచ్చు. అప్పటికి అతని శాసనం అంతరించి ఉంటుంది.

క్రీస్తుయేసునందు నా జతపనివారైన ప్రిస్టిల్ల అకుల అనువారు “నా ప్రాణముకొరకు తమ ప్రాణములను ఇచ్చుటకైనను తెగించిరి” (రోమా 16:3బి, 4ఎ). పౌలు కొరకు ఏ సమయంలో అకుల ప్రిస్టిల్లలు తమ ప్రాణాలను యిరకాటంలో పెట్టుకున్నారు? ఇది ఎఫెసులో సంభవించిందా? పౌలు ఆ పట్టణములో అనేక అపాయములను ఎదుర్కొన్నాడు (1 కొరింథీయులకు 15:32; అపొస్తలుల కార్యములు 19:23, 30, 31). మనకు వివరాలు తెలియవు; బైబిల్లో చెప్పబడని అనేక సంఘటనలలో యిది ఒకటి. యేదియెలాగున్నా, వీరోచితమైన వారి కార్యం మొదటి శతాబ్దంలో బాగుగా తెలియబడిందే. పౌలు యిలా కొనసాగించాడు, “నేను మాత్రము కాదు అన్యజనులలోని సంఘముల వారందరు వీరికి కృతజ్ఞులైయున్నారు” (రోమా 16:4బి). గుప్తమైన విషయమేమంటే, అకుల ప్రిస్టిల్ల పౌలు ప్రాణం కొరకు తమ ప్రాణములను యిరకాటంలో పెట్టుకోకుండునట్లయితే, అన్యజనులలో అతని పరిచర్య తటాలున పరిపక్వం కాకుండగనే అంతమైపోయేదే. దీన్ని గుర్తించి, అన్యజనుల స్థానిక సంఘములన్నీ సాహసమైన ఈ కార్యాన్నిబట్టి కృతజ్ఞులైయున్నారు.

ఈ యిద్దరి స్నేహితులకు వందన వచనాలు పంపుతూ పౌలు యింకను యిలా అంటున్నాడు, “వారి యింట ఉన్న సంఘమునకును వందనములు చెప్పుడి” (5ఎ వచనం). “వారి యింటనున్న సంఘము” అనే ప్రయోగాన్ని బట్టి కొందరు ఆశ్చర్యాన్ని వ్యక్తం చేశారు. క్రీస్తు రక్తముచేత రక్షింపబడిన జనుల కూటమి [ekklesia] సంఘం (ఎఫెసీయులకు 5:23, 25 చూడు). ఒక ప్రాంతంలోని రక్తంతో కొనబడిన క్రైస్తవులు సంఘమైయుంటారు. ఆరాధించడానికి కూడునట్లు వారు ఆదేశింపబడ్డారు (హెబ్రీయులకు 10:25 చూడు), అయితే వారు ఎక్కడ కూడతారు అనేది అంత ప్రాముఖ్యమయ్యింది కాదు. మొదటి శతాబ్దపు స్థానిక సంఘాలు అనేక రకాలైన కూడిక స్థలాల్లో కూడారు: బహిరంగ స్థలమైన (“సొలోమోను మంటపము”²¹ [అపొస్తలుల కార్యములు 5:12]), మేడ గదులలో²² (అపొస్తలుల కార్యములు 20:9), సొంత

గృహాల్లో (కొలొస్సుయులకు 4:15; ఫిలేమోను 2). గుంపు చిన్నదైనప్పుడు, కూడడానికి గృహము అనుకూలమైన చోటైయుంటుంది, ఆస్ట్రేలియాలోని సిడ్నీకి మేము వెళ్లినప్పుడు, ఆ విశాల పట్టణంలో, పలు చిన్న క్రీస్తు సంఘాలు ఆయా సభ్యుల గృహాల్లో కూడు కునేవారు. మేము ఒక హాలు అద్దెకు తీసికొనేవరకు మా పనివారి జట్టు యిండ్లలో కూడుకున్నాం.

ఆరాధనా స్థలముగా తమ యిల్లును తెరవడానికి అకుల ప్రిస్టిల్లు అలవాటుపడియున్నారు. ఎఫెసులో ఉన్నప్పుడు వారి యింట సంఘం కూడుకునేది (1 కొరింథీయులకు 16:19), ఇప్పుడు రోములో ఉన్న ఒక చిన్న స్థానిక సంఘం వారి యింట కూడు కుంటుంది. “అకుల ప్రిస్టిల్లు ఎక్కడికి వెళ్లినా, వారు అక్కడున్న సంఘాన్నైనా బలపరచే వారు లేక అక్కడ సంఘం లేకుంటే, ఒకదాన్ని వారు ఆరంభించేవారు” అని Dale Hartman అన్నాడు.²³

ముందుగా 14, 15 వచనాలను వీక్షించు, “వారితో కూడనున్న” అనే ప్రయోగంలో అకుల ప్రిస్టిల్లు యింటిలో కూడే సంఘంతోపాటు ఆ పట్టణంలో కనీసం యింకా రెండు సంఘాలు యింటిలో కూడుకునేవి ఉన్నట్లు తెలుస్తుంది. రోమాపురి యొక్క పరిమాణంలో ఉన్న పట్టణంలో ప్రభుత్వపు ట్రాన్స్‌పోర్ట్‌షన్ లేనప్పుడు, వెవ్వేరు భాగాలలో పలు స్థానిక సంఘాలు దాదాపు అవసరమైయుండవచ్చు.

“ఇండ్లలో ఉన్న సంఘాలను” గూర్చి చెప్పదగిన అతి ప్రాముఖ్యమైన సంగతి ఏమంటే, “బహిరంగంగా కూడుకునే స్థలాలు” లేదా “అద్దెకు తీసికొనే హాల్స్‌లో కూడుకునే సంఘాలకు” అవి భిన్నమై ఉంటాయి. ప్రతిదీ స్వయం పాలక సంఘమై, దానికదే పూర్ణమైనదై ప్రాంతీయ పెద్ద సంఘంలో భాగమైయుండదు. “ఇండ్లలో కూడుకునే సంఘాలు” కావాలనుకుంటే, ఆ ప్రాంతంలోని యితర స్థానిక సంఘాలతో కలిసికోవచ్చు; వారు అలా కలిసికొన్నట్లయితే, అది పలు స్వయంపాలక స్థానిక సంఘాల కూడిక అవుతుంది గాని, సూపర్ స్థానిక సంఘం యొక్క భాగాలు కలిసిన కూటమి కాదు.

ట్రూత్ ఫర్ టుడే పాఠకులు కొందరు యితర క్రైస్తవులనుండి వేరుగా ఉంటున్నారు. పెద్ద బిల్డింగ్‌లో కూడుకునే సంఘం ఎంత లేఖనానుసారమైనదో యింటిలో కూడుకునే సంఘం కూడ అంతే లేఖనానుసారమైనదని ఎరిగి ఆదరణ పొందవచ్చు. ఈ పాఠాన్ని చదివే కొందరు ప్రస్తుతం లోకంలో యిండ్లలో కూడుకునేవారున్నారు. రోములోని యింటనున్న సంఘానికి పౌలు గ్రీటింగ్స్ పంపినట్లు, అట్టివారికి నేను గ్రీటింగ్స్ పంపుతున్నాను.

నీకు సమీపంలో కూడుకునే ప్రభువు సంఘం ఏమియు లేనప్పుడు, ఈ పాఠం చదివే నీవు నీ యింట పరించడానికి, ఆరాధించడానికి ఆరంభించుమని నిన్ను ప్రోత్సహిస్తున్న - మరియు యితరులకు యిది తెలియనిమ్ము. అప్పుడు వృద్ధి దేవునివలన కలుగునట్లు ప్రార్థించు (1 కొరింథీయులకు 3:7; KJV).²⁴

ఎవైనెటు (5బి, సి వచనం)

ఈ లేఖన భాగంలో, తరువాత గ్రీటింగ్ చేయబడినవాడు ఎవైనెటు. “ఆసియాలో

క్రీస్తుకు ప్రథమ ఫలమైయున్నట్లు పౌలు అతని గుర్తిస్తున్నాడు”²⁵ (5వ వచనం). ఆరంభంలో పౌలు ఎఫెసులో ఉండిన కాలమందు ఎఫైనెటు అక్కడ మార్పు పొంది యుండవచ్చు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:19, 20). పౌలు ఎఫెసుకు తిరిగి రాకముందు అతడు అకుల ప్రిస్టిల్లచే ఉపదేశింపబడియుండవచ్చు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:18, 19, 24-26). అతడు ఎఫెసునకు తిరిగి వచ్చినప్పుడు, తిరిగి బాప్తిస్మం పొందిన పండ్రెండు మందిలో అతడు మొదటివాడైయుండి ఉండవచ్చు (అపొస్తలుల కార్యములు 19:1-7).

“మొదట మారినవాడు” అనేది గ్రీకు మూలంలో, “ప్రథమ ఫలము” అని అక్షరార్థం (KJV చూడు). నూతన పనిలో తొలి ఫలము బహు ప్రశస్తమైనదైయుంటుంది! “ఎంతో ఎక్కువ ప్రకటించడం, ఎంతో ప్రార్థన, ఎంతో ఒంటరితనం, అప్పుడు ఎఫైనెటు వస్తున్నాడు బిడ్డ కొరకు ఆశతో ఎదురు చూస్తున్న దంపతులకు మొదటిగా ప్రథమ ఫలంవలె” అని Jim McGuiggan అన్నాడు!²⁶ ఆస్ట్రేలియాలో మా జట్టు యొక్క తొలి ఫలం నేనన్నడు మరువలేను: Alan Totman అతని కుటుంబం. ఆ కుటుంబంలోని కుమారుడు Les Totman సిడ్నీ ప్రాంతంలో నేడు సువార్త ప్రకటించు వాడైయున్నాడు.

అకుల, ప్రిస్టిల్ల, ఎఫైనెటు ఆసియానుండి వచ్చినవారై మన మూల వాక్యంలోని పేర్లు సన్నిహితత్వాన్ని బట్టి, ఎఫైనెటు ఆ దంపతులతోపాటు రోముకు వచ్చి వారి యింటనున్న సంఘంలో భాగమైయుంటాడని కొందరు తలంచుతారు. ఎఫైనెటు గురించి అంతగా మనకు తెలియదు, కాని పౌలు అతనిని “నా ప్రియుడు” అని అంటున్నాడు (రోమా 16:5బి). ఈ లేఖన భాగము పలువురిని పౌలు “తన ప్రియులని” చెప్పు కొంటున్నాడు (5, 8, 9; 12 వచనం చూడు); వారిలో ప్రతి ఒక్కరికి పౌలు హృదయంలో ప్రత్యేక స్థానముంది.

మరియ (6 వచనం)

“మరియకు వందనములు” అని పౌలంటున్నాడు (6వ వచనం). “మరియ” అనేది సాధారణమైన పేరు; క్రొత్త నిబంధనలో ఆరుగురు వేరైన వ్యక్తులు ఆ పేరుతో గుర్తింపబడ్డారు. “ఈ మరియ మీకొరకు బహుగా ప్రయాసపడింది”²⁷ (6బి వచనం). ప్రభువు కొరకు పని చేసిన పలువురు పనివారిని పౌలు ఈ జాబితాలో సూచిస్తున్నాడు (6, 9, 12 వచనాలు). మరొక చోట పౌలు యిలా రాశాడు, “కాగా నా ప్రియ సహోదరులారా, మీ ప్రయాసము ప్రభువునందు వ్యర్థము కాదని యెరిగి, స్థిరులును కదలనివారును, ప్రభువు కార్యాభివృద్ధియందు ఎప్పటికిని ఆసక్తులునైయుండుడి” (1 కొరింథీయులకు 15:58).

అంద్రోనీకు, యూనీయ (7 వచనం)

తరువాత, “అంద్రోనీకుకును యూనీయాకును వందనములు” అని పౌలన్నాడు (7వ వచనం). “యూనీయ” అని తర్జుమా చేయబడిన పదం గ్రీకులో స్త్రీ లింగమైనా అయ్యుండవచ్చు, పులింగమైనా అయ్యుండవచ్చు (KJVలో “Junia” అనే స్త్రీ

లింగముంది).²⁸ పౌలు యిద్దరు పురుషులలో సూచిస్తున్నాడో లేక ఒక పురుషుడు అతని భార్యను సూచిస్తున్నాడో లేక ఒక పురుషుని అతని సోదరిని సూచిస్తున్నాడో మనకు తెలియదు.²⁹ అయితే వీరిని గూర్చి పౌలు నాలుగు సంగతులు చెప్పుతున్నాడు:

మొదటిది, తనకు “బంధువులని” అతడు వారిని పిలిచాడు (7బి వచనం). అధ్యాయం 16లో బంధువులని పౌలు గుర్తించిన ఆరుగురిలో వీరు మొదటివారు. “బంధువులు” అనేది *sungenes* యొక్క బహువచన రూపంనుండి తర్జుమా చేయబడింది. *Sungenes* “కుటుంబ సంబంధాలను” సూచించవచ్చు; NIV “బంధువులు” అని అంది. “తెగ లేక వంశము యొక్క బంధుత్వాన్ని” కూడ సూచించవచ్చు³⁰; NEB, “నా స్వదేశీయులు” అని అంది. అధ్యాయం 9లో ఉపయోగించినట్టే అధ్యాయం 16లో కూడ ఉపయోగించి యుండవచ్చు: “దేహ సంబంధులైన నా సహోదరులు” (3 వచనం) - అంటే, తోటి యూదులు.

అటు తరువాత ఆ యిద్దరిని పౌలు “నా తోటి ఖైదీయులునైన” అని పిలిచాడు (16:7సి). పౌలు ఆయా సందర్భాలలో ఖైదీయైయున్నాడు (2 కొరింథీయులకు 11:23; KJV). ఈ సందర్భాలలో ఒకసారి అంద్రోనీకు, యూనీయ అనే వీరిద్దరు క్రీస్తు విరోధులచే బంధింపబడియుండవచ్చు. మరొక అవకాశమేమంటే, పౌలువలె వారు కూడా చెరసాలలో పెట్టబడియుండవచ్చు, కాని అదే సమయంలో, అదే స్థలంలో కాకపోవచ్చు.

అంద్రోనీకు, యూనీయకును గూర్చి యింకను మాట్లాడుతూ “వీరు అపొస్తలులలో ప్రసిద్ధికెక్కినవారై” అని పౌలు అన్నాడు (రోమా 16:7డి). “అపొస్తలులు” (*apostolos* [“నుండి పంపబడినవాడు”] అనేదానికి బహువచన రూపం) యేసుచే వ్యక్తిగతంగా నియమింపబడిన ప్రత్యేకమైన మనుష్యులను సూచించినట్లయితే, అపొస్తలులు వీరిని యితరులకంటే వేరైయున్నట్లు గుర్తించారని అర్థం కావచ్చు. “అపొస్తలులవలన బాగుగా ఎరుగబడినవారు” అని Hugo McCord తర్జుమా అంటుంది. “వారు అపొస్తలులచే బహుగా గౌరవించబడినవారు” అని CEV అంది. “ఒక స్థానిక సంఘంనుండి పంపబడినవారు” అనే సాధారణమైన అర్థంలో “అపొస్తలులు” అనే పదం వాడబడినట్లయితే, ఈ ప్రయోగానికి అర్థం అంద్రోనీకు, యూనీయ అనేవారు బహు గొప్ప మిషన్ పని చేసినవారని భావమిస్తుంది.

చివరిగా, ఈ యిద్దరు “నా కంటే ముందుగా క్రీస్తునందున్నవారు” అని పౌలు అన్నాడు (7ఇ వచనం), అంటే తనకంటే ముందుగా వారు క్రీస్తులోనికి బాప్తిస్మం పొందినవారని అర్థం (రోమా 6:3, 4). పౌలు సంఘాన్ని చెల్లెలుచెదురుగా కొట్టక ముందు వారు యెరూషలేములో క్రైస్తవులైయుండినట్లు అది సూచించవచ్చు (అపొస్తలుల కార్యములు 8:1-4).

అంష్టియతు (8 వచనం)

పౌలు జాబితాలో తరువాత వ్యక్తి అంష్టియతు: “ప్రభువునందు నాకు ప్రియుడగు అంష్టియతునకు వందనములు” (8 వచనం). “ఆ కాలానికి సంబంధించిన రోము

యొక్క శిలా రచనల్లో ఆ పేరు సాధారణం, సామ్రాజ్యపు యింటివారికి చెందిన సభ్యులు కలిగియున్నట్లు మాటి మాటికి కన్పిస్తుంది” అని F. F. Bruce వ్రాశాడు.³¹ రోమా 16లోని పేర్లను మొదటి శతాబ్దపు చక్రవర్తి యింటివారికి సంబంధించిన పేర్లతో పండితులు పోల్చారు. “[వచనాలు 3-16లకు మధ్య కన్పించే] ఇరవైనాలుగు పేర్లలో పదమూడు పేర్లు రోములోని చక్రవర్తి యొక్క రాజ సగరుకు చెందిన శిలా రాతల్లోనో లేక డాక్యుమెంట్స్ [పత్రాలు]లోను కన్పిస్తాయి”³² తరువాత ఫిలిప్పీయులకు 4:22లో ప్రస్తావించబడిన “కైసరు యింటివారిలో” కనీసం కొందరు “పరిశుద్ధులు” రోమా 16 జాబితాలో చేర్చబడియుండవచ్చునని తీర్మానించాడు.³³ అది నిజమైతే, వీరిలో ఎక్కువ మంది ఆ యింటిలో బానిసలుగాని, సేవకులు గాని అయ్యుండవచ్చు.

అంప్లీయతును పౌలు “ప్రభువునందు నాకు ప్రియుడు” అని పిలిచాడు. “ప్రభువు సహవాసంలో నా ప్రియమైన స్నేహితుడు” అని NEB అంది.

ఊర్బాను, స్ట్రాకు (9 వచనం)

“క్రీస్తునందు మన జత పనివాడగు ఊర్బానుకును నా ప్రియుడగు స్ట్రాకునకును వందనములు” (9 వచనం) అని పౌలు చెప్పాడు. “ఊర్బాను” “urban” అనే ఆంగ్ల పదానికి దగ్గర సంబంధము కలదు దాని అర్థం “పట్టణ సంబంధమైన.” “స్ట్రాకు” అనేదానికి అక్షరార్థం “[ధాన్యపు] కంకి.”³⁴ “ధాన్యపు కంకి” అంటే, “పొలంనుండి వచ్చిందని” అనవచ్చునా అని కొందరు అశ్వర్యాన్ని వ్యక్తపరచారు. (నేను ఎదుగుతున్నప్పుడు, పల్లె ప్రాంతంలో నివసించేవారిని అప్పుడప్పుడు “a hayseed” అనేవారు.) బహుశా వారి స్నేహితులు వీరిని “పట్టణపు యువకుడు” మరియు “దేశపు యువకుడు” అని పిలిచేవారు.

అపెల్లె (10వ వచనం)

ఊర్బాను, స్ట్రాకు అన్నవారిని పేర్కొన్న తరువాత, పౌలు యిలా అన్నాడు, “క్రీస్తునందు యోగ్యుడైన అపెల్లెకు వందనములు” (10వ వచనం). “యోగ్యుడు” (*do-kimos* నుండి) అంటే, పరీక్షను విజయవంతంగా ఎదుర్కొనువాడు అని అర్థమిస్తుంది.³⁵ అతని క్రైస్తవ జీవితంలో ఏదో యొక సమయాన, అపెల్లె తన విశ్వాస సంబంధమైన పరీక్షను ఎదుర్కొన్నాడు. ప్రభువువారి సహాయంతో అతడు ఆ పరీక్షను ఎదుర్కొన్నాడు గనుక అతడు “క్రీస్తునందు యోగ్యుడై” నిలిచియున్నాడు.

అరిస్టాబాలు, నార్కిస్సు ఇంటివారలు (10బి, 11బి వచనాలు)

తరువాత పేర్కొన్న ముగ్గురికి చక్రవర్తి యింటికి కొంత సంబంధం ఉండి యుండవచ్చు, ఈ ముగ్గురిలో మొదటివాడు అరిస్టాబాలు. పౌలు యిలా అన్నాడు, “అరిస్టాబాలు ఇంటివారికి వందనములు” (10బి వచనం). “అరిస్టాబాలు హేరోదు అగ్రిపు I యొక్క సహోదరుడుగా Lightfoot అభిప్రాయపడ్డాడు. అతని సహోదరుడు క్లౌడియ స్నేహాన్ని అనుభవించగా, రోములో ఫ్రైవేట్ పౌరుడుగా ఉండిపోయాడు.”³⁶ ఈ ముగ్గురిలో మూడవవాడు, నార్కిస్సు: “నార్కిస్సు ఇంటివారిలో ప్రభువునందున్నవారికి

వందనములు” (11బి వచనం). “ఆ నార్కిస్సును కొందరు తిబెరయ క్లౌదియ నార్కిస్సు ఐశ్వర్యవంతుడు. చక్రవర్తియైన తిబెరయచే స్వతంత్రుడుగా చేయబడిన³⁷ యితడు క్లౌదియ క్రింద గొప్ప పలుకుబడిని వినియోగించుకున్నాడు.”³⁸

వందనాలు చెప్పింది అరిస్టోబాలుకో, నార్కిస్సుకో కాదు, వారి యింటివారలకు. అందులో సేవకులు బానిసలు చేర్చబడ్డారు. ఆ యిద్దరు మనుష్యులు చనిపోయియుండి నట్టయినను, వారి బానిసలు యింకను వారి యింటివారుగనే గుర్తింప బడతారు. అరిస్టోబాలు, నార్కిస్సు అనేవారు ఎవరైయుండినప్పటికీ, వారి యింటివారిలో కొందరు క్రైస్తవులు - మరియు పౌలు వారికి గ్రీటింగ్స్ పంపాడు. (ఇంటివారు అనే యివి “యింటనున్న సంఘములని” కొందరు నమ్ముతారు.)

హెరోదియోను (11ఎ వచనం)

అరిస్టోబాలు, నార్కిస్సుల మధ్య హెరోదియోను అనే ఆసక్తిని రేపే పేకటటుంది. “నా బంధువుడగు హెరోదియోనుకు వందనములు” అని పౌలు అన్నాడు (11ఎ వచనాలు). “హెరోదియోను” అనేది ప్రఖ్యాతిగాంచిన హెరోడు కుటుంబంతో కొంత సంబంధమున్నట్టుంది. క్షీణించిపోయే ఆ కుటుంబంతో సంబంధం కలిగిన ఒకనికి సువార్త అంటినట్టు ఊహించవచ్చు.³⁹ తన యజమానుని పేరు ధరించిన బానిసయో స్వతంత్రుడో.

త్రుపైనా, త్రుఫోసాకు, పెర్నిసు (12 వచనం)

ప్రభువు కొరకు ముగ్గురు స్త్రీ పనివారిని వచనం 12 పేర్కొంటుంది: “ప్రభువునందు ప్రయాసపడు త్రుపైనాకును త్రుఫోసాకును వందనములు. ప్రియురాలగు పెర్నిసునకు వందనములు; ఆమె ప్రభువునందు బహుగా ప్రయాసపడెను.” “త్రుపైనా త్రుఫోసాకు” అనే పేర్లకున్న పోలికను వారు సహోదరీలని సూచిస్తుంది, వారు కవలలు కూడా కావచ్చు. “సుకుమారంగాను, భోగంగాను జీవించువారు” అనే మూలంనుండి రెండు పేర్లు వచ్చాయి.” వారి పేర్లను “సుకుమారి,” “భోగి” అని తర్జుమా చేయవచ్చు.⁴⁰ “పనివారు” మరియు “కష్టించి పని చేశారు” అనేవి *kopiao* నుండి వచ్చాయి. “అలసిపోయే వరకు ప్రయాసపడ్డారు” అని అర్థం.⁴¹ “సుకుమారి, సుభోగి అనేవారికి వందనాలు చెప్పే సమయంలో పౌలు చిరునవ్వు వేసియుండవచ్చు ఎందుకంటే వారి పేర్లకు భిన్నంగా వారు అలసిపోయేవరకు ప్రయాసపడ్డారు.”

త్రుపైనాకును, త్రుఫోసాకును వర్ణించడానికి వర్తమాన కాలం వాడబడియుండగా, పెర్నిసుకు భూతకాలం (aorist) “ఆమె ప్రభువునందు బహు ప్రయాసపడెను” అని వర్ణింపబడింది. పెర్నిసు వయస్సు మళ్లినదై ఆమె ఎక్కువ చురుకుగా పని చేసిన కాలం తన వెనుకనున్నట్టు యిది సూచించవచ్చు. గతంలోని నమ్మకమైన సేవను ప్రభువు మరచువారు కారు (ప్రకటన 14:13 చూడు).

రూఫు, అతని తల్లి (13 వచనం)

తరువాత పేరు క్రొత్త నిబంధనలో మరో చోట కన్పిస్తుంది: “ప్రభువునందు ఏర్పరచబడిన రూపునకు వందనములు” (13వ వచనం). యేసు సిలువను మోయునట్లు కుర్రేసియుడైన సీమోనును బలవంతము చేసిన కథను మార్కు చెప్పుతున్నప్పుడు “అలెక్సాండ్రునకును రూపునకును” తండ్రిగా అతనిని మార్కు గుర్తించాడు (మార్కు 15:21), అతని పాఠకులకు అలెక్సాండ్రును రూపును ఎవరో ఎరిగినట్లు గుప్తం చేశాడు. మార్కు యొక్క సువార్త వర్ణన రోమీయులకు ఉద్దేశించబడినట్లు సాధారణంగా అంగీకరించ బడుతుంది. మార్కు 15లోని రూపు రోమా 16లోని రూపు ఒక్కడే అయ్యుండ నవకాశ ముంది.

“అతని [రూపు] తల్లికి వందనములు” (రోమా 16:13బి). ఆమె నాకును తల్లి ఒక స్త్రీని పౌలు తనకు తల్లియన్నట్లు గుర్తించాడు. తల్లులు ఏమి చేస్తారు? వారు నీకు అన్నం పెడతారు, బట్టలిస్తారు, నివాసం కల్పిస్తారు. వారు యింకను ఎక్కువయే చేస్తారు: వారు ప్రేమిస్తారు, ఆదరిస్తారు, నీవు ప్రత్యేకమైనట్లు భావనను కల్పిస్తారు. గత కాలంలో అనేకమంది దైవభక్తి గల స్త్రీలు నాకు తల్లివలె ఉన్నారు. నేను కాలేజీలో ఉన్నప్పుడు Martha Mosier, Greater Oklahoma City (నగరం)లో నేను క్రొత్తగా ఫుల్టైమ్ పనికి వచ్చినప్పుడు Eddith Beaver సంవత్సరాల తరబడి మా అత్తగారైన Edith (Granny) Tibbles, యిలా జాబితా ఎంతైనా పోవచ్చు. సువార్తను ప్రకటించే వారిని ప్రోత్సహించుతూ సహాయము చేసే వృద్ధ స్త్రీలు ఎంత ఆశీర్వాదకరంగా ఉంటారో!

రూపు తల్లి పౌలుకు ఎప్పుడు సహాయం చేసింది? మార్కు 15:21లోని సీమోను అపొస్తలుల కార్యములు 13:1లోని సుమెయోను అయ్యుంటే,⁴² అపొస్తలుడు అంతియొకయలో పని చేసినప్పుడు అతని భార్య పౌలుకు తల్లిలా ఉండియుండవచ్చు (అపొస్తలుల కార్యములు 11:25, 26).

అసుంక్రితు, ప్లెగోను, హెర్మే, పత్రోబ, హెర్మా, సహోదరులు (14 వచనం)

రెండు గ్రూపుల పేర్లతో పౌలు వ్యక్తిగతమైన వందన వచనాల జాబితాను ముగించుతున్నాడు. వచనం 14లో “అసుంక్రితుకును, ప్లెగోనుకును, హెర్మేకును, పత్రోబకును, హెర్మాకును,⁴³ వారితో కూడనున్న సహోదరులకును వందనములు.” “ఇంటనున్న సంఘ” సభ్యులని వీరిని అనేకులు నమ్ముతారు. అయినట్లయితే, ఈ పేర్కొనబడినవారు ఆ స్థానిక సంఘంలో సభ్యులైయుంటారు. పౌలు వారిని ఎరిగిన వాడైనట్లున్నాడు.

పిలోలోగు, యూలియా, నేరియ, అతని సహోదరి,

ఒలుంపాకు, పరిశుద్ధులు (15 వచనం)

వచనం 15 యిలా అంటుంది, “పిలోలోగుకును,⁴⁴ యూలియాకును, నేరియకును, అతని సహోదరికిని, ఒలుంపాకును వారితో కూడ ఉన్న పరిశుద్ధులకందరికిని వందనములు.” మరల ఈ వచనం “ఇంటిలోని సంఘాన్ని” సూచించినట్లు భావించ

బడింది. పిలోలోగు, యూలియా భార్యభర్తలైయుండవచ్చు, లేదా సహోదర సహోదరీలై యుండవచ్చు.

ఇతరులు (16ఎ వచనం)

చాలమంది వ్యక్తులను పేర్కొన్నమీదట “పవిత్రమైన ముద్దుపెట్టుకొని యొకనికొకడు వందనములు చేయుడి” (16ఎ వచనం). ఇది ముద్దు పెట్టుకొనమని అజ్ఞు కాదు. ఆ దినాల్లో ముద్దు అనేది సాధారణమైన గ్రీటింగ్ (1 కొరింథీయులకు 16:20; 2 కొరింథీయులకు 13:12; 1 థెస్సలోనీకయులకు 5:26; 1 పేతురు 5:14లను చూడు).⁴⁵ రూలు ప్రకారం “పురుషులను పురుషులు, స్త్రీలను స్త్రీలు ముద్దు పెట్టుకునేవారు.” “నేను నిన్ను అంగీకరిస్తున్నాను; మనం స్నేహితులం” అని ముద్దు చెప్పింది. నేడు లోకంలో కొన్ని భాగాలలో, బుగ్గ మీద ముద్దు అనేది యింకా సాధారణమైన గ్రీటింగుగా ఉండిపోయింది. పౌలు అజ్ఞు వారు ముద్దు పెట్టుకోవాలని కాదు, కాని వారి గ్రీటింగ్ “పరిశుద్ధమైనది” లేక “పవిత్రమైనదైయుండాలి.” “యధార్థమైనది, నిష్కపటమైనదై యుండాలనే” పదాలు మనం వాడవచ్చు. అవి కేవలం పట్టి గురుతులు కాకుండా, ఒకరిపట్ల ఒకరికున్న నిజ ప్రేమ అప్యాయతలను కనుపరచేవైయుండాలి. USలో “పరిశుద్ధమైన చాలో, పరిశుద్ధమైన కరచాలనం, మరియు పరిశుద్ధమైన కౌగలించుట” అని మనం చెప్పవచ్చు.

“నీయొద్దనున్న స్నేహితులకు పేరు పేరు వరుసన వందనములు చెప్పుము” అని యోహాను అన్నాడు (3 యోహాను 15). ఈ పేర్లలో ఎక్కువ భాగం తక్కువగా ఎరుగబడిన బైబిలు పాత్రలైయున్నారు, కాని వారు పౌలుకు తక్కువ ఎరుకైనవారు కారు. అతనికి తన కండ్లు చెవులు, అతని చేతులు పాదములు ఎంత ప్రియమైనవో వారు అతనికి అంత ప్రియమైనవారు. “నీ పరిచర్యలో నీవు సంధించిన ప్రతి వ్యక్తి నీ ఆత్మ మీద తమ వేలి ముద్రను ఉంచుకొన్నారు” అని చెప్పబడింది.⁴⁶ రోములోని పౌలు స్నేహితులు అతని మీద చెరిగిపోని ముద్రవేశారు.

ఇతరచోట్లనున్న స్నేహితులు (16:16బి, 21-23)

ఇతర స్థానిక సంఘాలు (16బి వచనం)

“పవిత్రమైన ముద్దు పెట్టుకొని యొకనికొకడు వందనములు చేయుడి” అని పౌలు అన్న తరువాత “క్రీస్తు సంఘములన్నియు మీకు వందనములు చెప్పుచున్నవి” అని చేర్చారు (16బి వచనం). “సంఘము” అనేది క్రొత్త నిబంధనలో బహు వచనములో కన్పించినప్పుడు, అది కేవలం స్థానిక సంఘాలను సూచిస్తుంది. “క్రీస్తు సంఘములనేవి” స్వకీయమైన పేరుగాక, వర్ణింపబడే పేరైయుంది. ఈ సెట్టింగ్లో “క్రీస్తుకు చెందినవని భావం.” “క్రీస్తుకు సంబంధించి” స్థానిక సంఘాలు (మత్తయి 16:18లో “నా సంఘము” అనే దానితో పోల్చి చూడు). స్థానికమైన “క్రీస్తు సంఘములన్నియు వందనములు చెప్పుచున్నవి” అని రోమా 16:16ని వ్యక్తపరచవచ్చు.

“క్రీస్తు సంఘములన్నియు” అనడంలో, పౌలుకు సంబంధమున్న ప్రతి స్థానిక సంఘాన్ని సూచించవచ్చు (తాను ఎఫెసులో చేసినట్లు రోముకు వెళ్లాలనే తన కోర్కెను ఒకవేళ వారికందరికి చెప్పియుంటాడేమో [అపొస్తలుల కార్యములు 19:21]). “నీవు వెళ్లినప్పుడు వారికి మా వందనములు తెలియజేయుడి” అని వారు బదులిచ్చియుంటారు. మరొక అవకాశమేమంటే, యెరూషలేమునకు తనతో వచ్చినవారు (అపొస్తలుల కార్యములు 20:4 చూడు), అంతకు ముందుగా కొరింథులో కూడి, వారు ఏ యే స్థానిక సంఘానికి చెందారో, ఆయా సంఘాల్లోనుండి వారి వందనాలు పంపియుంటారు. దైవ ప్రేరేపితుడైన అపొస్తలుడుగా, సహోదరత్వమంతటి పక్షంగా మాట్లాడడానికి యోగ్యతయున్నట్లు పౌలు నమ్మియుండవచ్చు.

ఇతర వ్యక్తులు (21-23 వచనాలు)

పత్రిక యొక్క ముగింపు మాటల్లో కొరింథులోని వ్యక్తుల యొద్దనుండి వందన వచనాలున్నాయి:

నా జతపనివాడగు తిమోతి నా బంధువులగు లూకియ యాసోసు, సోసిపత్రు అనువారును మీకు వందనములు చెప్పుచున్నారు.

ఈ పత్రిక వ్రాసిన తెర్తియు అను నేను ప్రభువునందు మీకు వందనములు చేయుచున్నాను.

నాకును యావత్సంఘమునకును ఆతిథ్యమిచ్చు గాయియు మీకు వందనములు చెప్పుచున్నారు. ఈ పట్టణపు ఖజానాదారుడగు ఎరస్తును సహోదరుడగు క్యర్తును మీకు వందనములు చెప్పుచున్నారు (21-23 వచనాలు).

ఈ వచనాలు మనం తరువాత పాఠంలో చర్చించుకుందాం. ఈ పాఠంలో నేను వాటిని ప్రస్తావించగోరింది - ఆరంభ సంఘమందు ప్రేమ వెనుకకు ముందుకు ప్రవహించిందో నేను యిక్కడ చూపగోరాను.

ముగింపు

“అయినట్లయితే,” “కావచ్చు,” “బహుశా,” “వీలు కలుగవచ్చు” అనే ఈ మాటలను తీసికొని వాటిలో ప్రతి మాటను ఎర్ర సిరాతో గుర్తించినట్లయితే, పేజీలు భయంకరంగా విడిపోయినట్లు కన్పిస్తాయి. మూల వాక్యంలో మనం ఊహించనవసరం లేనిది ఏమైనా ఉందా? అవును. వివాదాస్పదము కాని అనేక పాఠాలు మనం దానిలోనుండి ఏరికొనవచ్చు:

- ఆది సంఘంలోని వెరైటీ ఒప్పించినట్లు ఉంటుంది. ఎక్కువ పేర్లు గ్రీకువే, కాని కొన్ని యూదా పేర్లు కూడా జాబితాలో ఉన్నాయి (హెరోడియన్, అపెలై) లాటిన్ పేర్లు (అంప్లియాటస్, ఉర్బేను). జాబితాలో స్త్రీ పురుషులు కూడ ఉన్నారు - సమాజంలో ఉన్నత స్థాయిలోనివారు తక్కువ స్థాయివారు, కలిగినవారు లేమిలో

ఉన్నవారు, యవ్వనులు, వృద్ధులు, ఏకాంగులు, వివాహితులు, బానిసలు స్వతంత్రులతో కూడియుంది. ఇంతటి వ్యత్యాసమైన గుంపును ఏకంగా బంధించిందేమి? వారందరు క్రీస్తునందున్నారు; ప్రభువునందు వారికందరికి సహజమైన గుర్తింపు ఉంది.

- స్త్రీల విలువ నొక్కి చెప్పబడింది. మొదటి 16 వచనాలలో 29 మంది పేర్లు ప్రస్తావించబడ్డాయి. వారిలో 12 మంది స్త్రీలు - మరియు 10 పేర్లతో చెప్పబడ్డారు. “స్త్రీ ద్వేషి” అని పౌలును చిత్రించేవారు శాశ్వతంగా నోరు మూయించబడాలి.
- ప్రభువు కొరకు పని చేయడం సద్గుణంగా విదితమయ్యింది. ప్రభువు కొరకు పని చేసినవారిని, తనకు సహాయం చేసినవారిని పౌలు తన జతపనివారని చెప్పాడు. ఎక్కువ భాగం, వారిలో ప్రతి ఒక్కరు ఏమి చేశారో మనకు తెలియదు, కాని ప్రభువుకు తెలుసు. పేర్కొనబడినవారి ప్రయాస సామాన్య ప్రజలచే చేయబడిన సాధారణమైన పనియని కొందరు తలంచవచ్చు గాని అది ప్రభువునకు సాధారణం కాని పని.
- వివిధ స్థాయిలలోను అనేకులైన పౌలు స్నేహితులను అతడు గుర్తు పెట్టుకొనడం మనలను ఒప్పించాలి. అందుబాటులో ఉండని కఠినమైన యున్నట్లు పౌలు కొన్నిసార్లు చిత్రంపబడ్డాడు. తాను “స్నేహితులను చేసికొనేవాడు, ఆత్మలను సంపాదించువాడని” అతని జాబితా సూచిస్తుంది.⁴⁷ పౌలు స్నేహితులందరు అతనికి ప్రాముఖ్యమైనవారే.

“తండ్రి కోశాధికారి; సహోదరుడు ఆదరణయొందున్నాడు; (మరియు) స్నేహితుడు రెండునై యున్నాడు” అని Benjamin Franklin అన్నాడు.⁴⁸ స్నేహితులుండడం ప్రాముఖ్యం మరియు స్నేహితులను ఉంచుకొనడం ప్రాముఖ్యం. స్నేహితులుండడానికి సంబంధించి, నేనెల్లప్పుడు సామెతలు 18:24వ KJVలో తర్జుమా చేయబడినట్లు ఆలోచిస్తాం. “స్నేహితులు కలవాడు తన్ను స్నేహముగా కనుపరచుకోవాలి.” స్నేహితులను నిలుపుకోడానికి సంబంధించి, నిజమైన స్నేహితుడు “విడువక ప్రేమించును” (సామెతలు 17:17) - మంచి కాలంలోను, చెడు కాలంలో కూడ.

సువార్తీకులకు, ఉపదేశకులకు నోట్లు

ఈ ప్రసంగాన్ని నీవు వాదనప్పుడు, మనకు అనేకమంది భూసంబంధమైన స్నేహితులున్నారు - దేవుడు, క్రీస్తు మనకు స్నేహితులుగా ఉన్నారా - అది ప్రాముఖ్యం. “నేను మీకాజ్ఞాపించినవాటిని చేసినయెడల, మీరు నా స్నేహితులైయుండురు” అని యేసు అన్నారు (యోహాను 15:14). క్రీస్తు ఏమి చేయ నాజ్ఞాపించారో నీ శ్రోతలకు జ్ఞాపకం చేయి (మార్కు 16:16; లూకా 9:26; 13:3 చూడు).

క్రైస్తవులగుటకు ఆహ్వానం ఒక్క వాక్యంలో తన స్నేహితులను గూర్చి గుర్తింపచేశాడు. నీ

చదువరులను “వారు జీవితాన్ని గూర్చి కొద్ది మాటల్లో చెప్పాలనుకుంటే, ఆ మాటలు ఏమైయుంటాయి?” అని అడుగు.

ఈ పాఠానికి వేరే పేర్లు - “నీవు ‘హలో’ అని ఎలా చెప్పుతావు?” మరియు “కలిసి కొనడానికి నీవు యిష్టపడే జనులు.” Luke Hartman రోమా 16 మీద ప్రసంగించినప్పుడు, “అక్కడ పేర్లు పిలిచినప్పుడు” మరియు “పౌలు యిక్కడ పేర్లు పిలిచినప్పుడు”⁴⁹ అని మాట్లాడాడు. “పౌలు స్నేహితుల ఫోటో ఆల్బం” అని మరో పేరుతో పిలువవచ్చు. కొన్ని తెలిసిన ముఖాలున్నాయి. కొందరిని గూర్చి ఎక్కువ వివరాలుంటే బాగుండు.

ముగింపులోని పాఠాలు కావాలని క్లుప్తపరచబడింది. పౌలు లిస్టులోని వివరాలను కుదించి, వర్తింపుకు ఎక్కువ సమయం గడపవచ్చు. తెలియబడని సేవకులు, సందర్భించేవారికి ప్రేమ వందనముల ప్రాముఖ్యత, ప్రతి స్థానిక సంఘంలో కుటుంబపు వాతావరణం అవసరం. నీవు ఈ పంథాను వాడితే, “పౌలు జాబితా,” మరియు “సాధ్యమయ్యే పాఠాలు” అని దీన్ని విభజించవచ్చు.

రోమా 16:3-5 అకుల ప్రిస్టిల్లల శీలం యొక్క పఠనంగా ఉపయోగించవచ్చు. “క్రొత్త నిబంధనలో అకుల ప్రిస్టిల్లలను మించి మంత్ర ముగ్ధులను చేయు జంట ఎవరును లేరు” అని William Barclay అన్నాడు.⁵⁰ ఫీబే శీలాన్ని కూడ స్టడీగా ప్రెసెంట్ చేయవచ్చు (1, 2 వచనాలు).

రోమా 16 ఒకే పాఠంలో ముగించగోరితే, నా సహోదరుడు Coy పంథాను వాడవచ్చు. “హీరోస్ అండ్ విలన్స్” అని అతడు పిలిచాడు.⁵¹ హీరోలు ఆహ్వానాలను పొందుచు ఆహ్వానించుచు ఉండువారు. 17నుండి 20వరకు ఉన్నవారు విలన్స్.

సూచనలు

¹మనలను “దేవునియందు ప్రోత్సహించే” నిజమైన స్నేహితులని యిది ఊహిస్తుంది. దేవుని కుటుంబంలో స్త్రీలు సోదరీలు (1 సమూయేలు 23:16 చూడు). ²రోమా పత్రికలో దేవుని ప్రజలను సూచించడానికి పౌలు ఆయా పదాలను వాడాడు. “సంఘము” (*ekklesia*) అనే పదం వాడడం యిదే మొదటిసారి. అధ్యాయం 16లో, 5 సార్లు ఉపయోగించాడు. ³ఆత్మ సంబంధమైన దేవుని కుటుంబంలోని (సంఘములోని) స్త్రీ నభ్యులు “సహోదరీలు,” అయితే గ్రీకు మూలంలో క్రొత్త నిబంధనయందు క్రైస్తవులైన స్త్రీలు అరుదుగా సూచించబడతారు. (రోమా పత్రికలో ఈ ఒక్కసారి మాత్రమే కనిపిస్తుంది.) “సహోదరులు” అనేది సాధారణమైన భావంతో స్త్రీ పురుషులను చేర్చి ఉపయోగించబడుతుంది. (“సహోదరుడు” మరియు సహోదరులు అనే పదాలు తరుచుగా రోమా పత్రికలో కన్పిస్తుంది. ⁴కొరింథీ పశ్చిమన (Lechgeum) ఓడరేవు మరియు తూర్పున (Cenchrea) ఓడరేవులపై ఉన్న భూసంది. ⁵రోమా ప్రభుత్వ అధికార సంబంధమైన పోస్టల్ సర్వీస్ ఉండేది. అది పౌరులకు అందుబాటులో లేదు. ⁶ఆ దినాలలో కొన్ని వీధులకు పేర్లు పెట్టబడెను మరియు కొన్ని యిల్లాలను గుర్తించడానికి సంఖ్యలు లేవు. అపొస్తలుల కార్యములు 9:11; 10:5, 6లో కొన్ని హెచ్చరికలు ఉదాహరణంగా ఉన్నాయి. రాత రూపకములోని హెచ్చరికలను, S. R. Llewelyn, “Directions for the Delivery of Letters and the Epistles of St. Paul,” *Ancient History in a Modern University*, vol. 2, *Early Christianity, Late Antiquity and Beyond*, ed. T. W. Hillard, R. A. Kearsley, C. E. V. Nixon, and A. M. Nobbs (Grand Rapids, Mich.: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1998), 184-94లో యిచ్చాడు. ⁷*The Analytical Greek Lexicon* (London: Samuel Bagster & Sons, 1971), 344, 203. ⁸Leon Morris, *The Epistle to the Romans* (Grand Rapids, Mich.: Wm. B. Eerd-

mans Publishing Co., 1988), 529. “ప్రభువునందు,” “క్రీస్తునందు” “క్రీస్తుయేసునందు” అనే ప్రయోగాలు మన మూల వాక్యంలో 11 సార్లు కనిపిస్తాయి. పౌలుకు యిది ముఖ్యమైన ఆలోచన. ⁹లూదియ అనే వ్యాపారి (అపొస్తలుల కార్యములు 16:14) ఆసియానుండి మాసిడోనియకు వ్యాపారం నిమిత్తం వెళ్లింది. ¹⁰John R. W. Stott, *The Message of Romans: God’s Good News for the World*, The Bible Speaks Today series (Downers Grove, Ill.: Inter-Varsity Press, 1994), 392.

¹¹Jack P. Lewis ప్రకారం రోమా 16:1లోని అది “నిరాకరించలేని గ్రీకు పదం” అని అన్నాడు. *diakonos* పులింగం లేదు. (Jack Lewis, *Exegesis of Difficult Passages* [Searcy, Ark.: Resource Publication, 1988], 105.) ¹²“సంఘ పరిచారకురాలు” అనే ప్రయోగం ఆమె అధికారపూర్వకమైన డీకనస్ అనడానికి రుజువుపంటు. కాని, అధికార స్థానంలో లేని వందలాది భక్తిగల స్త్రీలు “సంఘ పరిచారకులుగా” ఉన్నట్లు నేను కనుగొన్నాను. ¹³1 తీమోతి 3:11లో పరిచారకులకు కావలసిన అర్హతలు యివ్వబడ్డాయి. 18 సంవత్సరాల వయస్సుగల అవివాహితురాలు అ అర్హతలను పొందియుండవచ్చు. ¹⁴Lewis, 108. This third-century Syrian document is *Didascalia Apostolorum*. ¹⁵*Ibid.*, 109. ¹⁶Stott, 394. అనేకవిధాలగ పౌలు పత్రిక రోముకు పంపిన చేయబడియుండవచ్చు, కాని 1 నుండి 15 అధ్యాయాలు మినహాయించి 16వ అధ్యాయం పంపినచేయబడియున్నట్లు ఏ ఆధారాలు లేవు. ¹⁷ఈలాటి గ్రీటింగ్స్ పౌలు పంపిన మరొక ఉత్తరం కొలస్సై (కొలోస్సుయులకు 4:15, 17). కొలస్సీ రోము పౌలు దర్శించని పట్టణాలు. ¹⁸Stott, 392; citing Emil Brunner, *The Letter to the Romans - A Commentary* (Philadelphia: Westminster Press, 1959), 126. ¹⁹ప్రిస్టిల్ల అకులలు క్రోక్సు నిబంధనలో 6 సార్లు ప్రస్తావించబడ్డారు (అపొస్తలుల కార్యములు 18:2, 18, 26; రోమా 16:3; 1 కొరింథీయులకు 16:19; 2 తీమోతి 4:19). ప్రిస్టిల్ల 4 సార్లు మొదల ప్రస్తావించబడింది. ²⁰వారు పౌలును కలుసుకొన్నప్పుడు క్రైస్తవులైయున్నారో లేదో తెలియదు లేక పౌలే వారిని క్రైస్తవులుగా చేశాడో తెలియదు.

²¹యెరూషలేము దేవాలయపు ఆవరణంలో సొలోమోను మంటపం అనేది అన్యజనుల ఆవరణమైయుంది.

²²అనేక ప్రవేట్ భవనాలకు 3 అంశస్థులు లేవు కాని ఇది రోములో సర్వసాధారణమైన అపార్ట్మెంట్ అయ్యుండవచ్చు. (త్రోయ ఒక రోమా ప్రవాసస్థానం.) ²³Dale Hartman, sermon preached at Eastside church of Christ, Midwest City, Oklahoma, 21 December 2003. ²⁴“నీ యింట సంఘం స్థాపించడం ఎలా” అనే పాఠమును చూడు. ²⁵“అకయాలో ప్రథమఫలం” (కొరింథీ ఉన్న చోట) అని KJVలో ఉంది, అయితే పౌలు మరొకచోట “స్వేఫను ఇంటివారిని” “అకయ యొక్క ప్రథమఫలం” అని అన్నాడు (1 కొరింథీయులకు 16:15). రోమా 16:5నకు “ఆసియా యొక్క ప్రథమఫలము” అని కొన్ని ప్రతులు ఆధారంగా ఉన్నాయి. KJV యొక్క ఆధారంగా ఎఫ్రెనేలు స్వేఫను ఇంటివారిలో తొలిగా ఇంటివారిలో తొలిగా బాప్తిస్మము పొందినవాడని అంటారు. ²⁶Jim McGuiggan, *The Book of Romans, Looking Into The Bible Series* (Lubbock, Tex.: Montex Publishing Co., 1982), 441. ²⁷పౌలు “సమస్తము మీకొరకు జరిగెను” లేక “సమస్తము మనకొరకు జరిగెను” అన్నాడా అనేదానిపై ప్రశ్నార్థకమైన చర్చ ఉంది (KJVను చూడు). NASB పం ప్రయోగం సరియైనయెడల రోములో మరియు చేసిన పనినిగూర్చి పౌలు ఎరిగియున్నాడనేది ఆసక్తికరమైన సంగతి. ²⁸అమెరికా దేశములో స్త్రీ పురుషులు ఇరువురును పెళ్ళుకొనే పేర్లు ఉన్నాయి. మీ ప్రాంతములో కూడా అలాంటివి ఉండవచ్చు. ²⁹అంగ్రములో బంధువులు అనే పద ప్రయోగం వీరిరువురు పురుషులనే భావాన్ని కలిగించవచ్చు. “బంధువులు” అనేదానిలో గ్రీకులోపలె స్త్రీ, పురుషులుండవచ్చు. ³⁰W. E. Vine, Merrill F. Unger, and William White, Jr., *Vine’s Complete Expository Dictionary of Old and New Testament Words* (Nashville: Thomas Nelson Publishers, 1985), 342.

³¹F. F. Bruce, *The Letter of Paul to the Romans*, The Tyndale New Testament Commentaries (Grand Rapids, Mich.: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1985), 259. ³²William Barclay, *The Letter to the Romans*, rev. ed., The Daily Study Bible Series (Philadelphia: Westminster Press, 1975), 212. ³³J. B. Lightfoot, *Saint Paul’s Epistle to the Philippians*, rev., 4th ed. (London: Macmillan and Co., 1879), 177. ³⁴Merrill F. Unger, *The New Unger’s Bible Dictionary*, ed. R. K. Harrison, rev. and ed. (Chicago: Moody Press, 1988), 1218. ³⁵Vine, 35-36. ³⁶Bruce, 259. ³⁷“స్వతంత్రుడు” ఒకప్పుడు బానిసయ్యెయింది స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందినవాడు. ³⁸Bruce, 260. ³⁹హెరోడు కుటుంబీకులలో (అగ్రీపు రాజు II) ఒకని మార్పు ప్రయత్నించి పౌలు విఫలదయ్యాడు

(అపొస్తలుల కార్యములు 25:13-26:30). ⁴⁰Morris, 536.

⁴¹Barclay, 214. ⁴²అంతియొకలోని అన్యజనులకు కుర్రేనియులు సువార్త ప్రకటించియుండవచ్చు అనే వాస్తవమును బట్టి బహుశ అదైయుండవచ్చు అనేది బలపరచబడింది. (అపొస్తలుల కార్యములు 11:19-21).

⁴³Hermes, Hermas ఒకటిలా కన్పించినా, అవి ఒకటి కాదు. Hermes అనేది గ్రీకు దేవత; రోమీయులు దాన్ని Mercury అని పిలుస్తారు; అది ఒక భాసిన పేరుకూడ. "Hermas" అనేది తెలియబడని పొడువైన పేరు యొక్క చిన్న పేరైయుంది. ⁴⁴"Philologus" అంటే "మాటలను ప్రేమించువాడని" అర్థం. ⁴⁵అ దినాల్లో, కరచాలనం ప్రాముఖ్యంగా నిబంధనను ముద్రించడానికి వాడబడేది (గలతీయులకు 2:9 చూడు). ⁴⁶Hartman. ⁴⁷Warren W. Wiersbe, *The Bible Exposition Commentary*, vol. 1 (Wheaton, Ill.: Victor Books, 1989), 565. ⁴⁸Quoted in Leonard Louis Levinson, *Webster's Unafraid Dictionary* (New York: Collier Books, 1967), 92. ⁴⁹Luke Hartman, sermon preached at the Eastside church of Christ, Midwest City, Oklahoma, 8 January 2006. ⁵⁰Barclay, 208.

⁵¹Coy Roper, sermon preached at Walnut Grove church of Christ, Walnut Grove, Tennessee, 3 December 2000.